

ساری پڑوہی - ۱۳

محمد فتح اللہ بن محمد تقی ساری

ذکر حسن نژاد

رسانش نوین، ۱۳۹۳

سرشناسه	: حسن نژاد، زمانه، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: محمدفتح الله بن محمدتقی ساروی/ زمانه حسن نژاد.
مشخصات نشر	: تهران: نشر رسانش نوین، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۸ ص.
فروست	: ساری پژوهی/ دبیر مجموعه سید رحیم موسوی ساروی؛ ۱۳.
شابک	: دوره: 1-00-7792-600-978 ؛ ج. 1-13-7792-600-13978
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه .
موضوع	: ساری -- سرگذشتنامه
موضوع	: ساروی، محمدبن محمدتقی
موضوع	: تاریخ نویسان ایرانی -- سرگذشتنامه
نوع ماده	: موسوی، سیدرحیم، ۱۲۵۲ -
شناسه افزوده	: ساری پژوهی؛ ۱۳.
رده بندی کتبی	: ۱۳۹۳ ج. ۱۳۰۲ س/الف/ ۹۵/DSRT
رده بندی دیویدی	: ۹۵۵/۲۳۳
شماره کتابشناسی	: ۱۰۱ ۳۷۲۵۱

تهران، خیابان بهار شمالی، کوچه شکیبا، پلاک ۷، واحد ۲
تلفن: ۷۷۵۳۰۵۳۶ - ۰۹۱۳۱۳۰۹۱۳۱ nesh.com

محمدفتح الله بن محمدتقی ساروی

زمانه حسن نژاد

دبیر مجموعه ساری پژوهی: سیدرحیم موسوی ساروی

صفحه آرایی و گرافیک: علیرضا علی نژاد

لیتوگرافی: فیلم گرافیک

چاپ: متین

صحافی: ولیعصر

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

چاپ اول، تهران، ۱۳۹۳

شابک: ۱-۱۳-۷۷۹۲-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

فهرست

۹	پیش سخن
۱۳	مقدمه
۱۷	زندگی نامه
۲۱	تاریخ نگاری
۲۹	نگاهی به اثر ملامحمد ساروی: تاریخ محمدی
۳۷	سیمای مازندران و شهر ساری در تاریخ محمدی
۴۳	نتیجه گیری
۴۶	کتاب نامه

سرزمین مازندران همواره سرشار از استعدادهای درخشان و نوابغ فراوان بوده و هست. بزرگانی که هرکدام در پهنه ایران بزرگ و گیت، پهنای نام آور شدند و به نور وجودشان پهنشدت اندیشه را روشن ساختند هرچند هیچ گاه به شکلی بایسته و شایسته به سهم دانش در عرصه دین و دانش در قلمرو جهان اسلام و ایران توجهی نکردند. اما اهالی شریف و دانای خطه مازندران نیز در تلاش برای شناسیدن مشاهیر و نامورانشان به نسل نو و دیگر نقاط همتی نداشتند. در این میان مشاهیر ساری چون دیگر شهرهای اطراف ساری که مازندران از این قاعده جدا نیستند. بزرگانی که هرکدام مناسبات خدماتی بزرگ و تحولاتی بدیع بوده اند. دانشمندان بسیاری از این دیار برخاستند که در کنار دیگر فرهیختگان مازندران ستارگان بی بدیل آسمان علم ایران بودند. بی شک فقدان هرکدام از این مردان دانش و اندیشه، تمدن پرآوازه ایران زمین و گاهی جهان اسلام را خالی از غنای پیشرفت و اعتلا می کرد.

چه اندیشه ای می تواند نقش علماء، منجمان، پزشکان، ادیبان، ریاضی دانان، عرفا، فلاسفه و مورخان مازندرانی

را نادیده بگیرد؟ آیا می‌توان از ژرفای تمدن پرشکوه اسلام سخن گفت و از علی بن ربیع طبری، ابوسهل کوهی، محمدبن جریر طبری، شیخ خلیفه مازندرانی، شیخ طبرسی، ابن رستم طبری ساروی، شمس‌الدین آملی، میرحیدر آملی، ابن شهر آشوب ساروی، ابویوب حاسب طبری و ده‌ها تن دیگر نام نبرد؟

محمدفتح الله ساروی یکی از این چهره‌های درخشان و دانشمندان مازندرانی است که تاکنون به درستی معرفی نشده است. شخصیتی کم نظیر که مهمترین اثرش «تاریخ محمدی» تنها اثر قابل اعتنا در بیان پیدایش قاجاریه است. اثری که با دقت و ظرافت، با نثری ادیبانه و منشیانه تألیف شده است. مورخی که تا همین بیست سال پیش، جز محدودی محقق پرکار تاریخ دوره قاجار کمتر کسی حتی با نامش آشنایی داشت. در این نوشته نگارنده بر آن است در حد توان تا مروری در منابع معتبر و البته خود اثر ارزشمند این مرد شهیر ساروی اجاره می‌دهد، او و اثرش را معرفی نماید. تلاش جوامع انسانی، تمدن‌ها، بشری برای حفاظت و انتقال میراث سیاسی و فکری خویش، همواره موجب نگارش کتاب‌های تاریخ به عنوان شناسنامه و سرگذشت ملت‌ها در طول تاریخ بوده است. دگرگونی‌های سیاسی، اجتماعی، ظهور و سقوط حکومت‌های ایرانی و انیرانی در استان سمرقند یک سو و نبود تمرکز سیاسی در بیشتر دوره‌های تاریخی که منجر به تولد حکومت‌های محلی در گوشه و کنار جغرافیای ایران شده از دیگر سو، از جمله عوامل کثرت منابع تاریخ‌نگارانه در ایران محسوب می‌گردد.

نگارندگان این منابع به فراخور اهمیت دست‌نوشته‌هایشان، و شهرت و شوکت پادشاه حامی اثر مورد توجه نسل‌های

متأخر واقع شده‌اند. پایگاه اجتماعی، خاستگاه طبقاتی و بافت اجتماعی و فرهنگی زادگاه مؤلف از جمله شاخصه‌های درونی نویسنده است که به شکلی ناخودآگاه وی را در نگارش اثرش یاری می‌کند؛ از همین روی تاریخ‌های محلی؛ همچنین نخبگان محلی که به کتابت تواریخ عمومی یا سلسله‌ای دست زده‌اند از اهمیت برخوردارند.

بررسی شیوهٔ تاریخ‌نگاری مورخان و ریشه‌یابی مفهوم محلی را دید مشاهیر و نخبگان برخاسته از دیاری خاص، به محققان امروز در ارائهٔ تعریف، پیشینه، سنت و الگوی تاریخ‌نگاری در آن ناحیهٔ جغرافیایی کمک می‌کند، موضوعی که در نهایت در روشن کردن سنت تاریخ‌نگاری دیرینهٔ ایران زمین یاری‌گر می‌باشد.

«تاریخ محمدی» یا «اسن التواریخ» از معدود منابع آغازین دورهٔ سلطنت قاجاریان می‌باشد؛ این کتاب در مبنایابی مشروعیت این سلسله و ارائهٔ رنج‌های ناطان و طوایف در این دوره بسیار ارزشمند است. محمد تقی ساروی بن محمد تقی ساروی مشهور به ملا محمد، نویسنده‌ای اهل ساری است. این نویسنده در کنار ارائهٔ تاریخ ملی با دیدگاهی محلی به انعکاس وقایع ملی پرداخته است، دلبستگی ساروی به خاستگاهش از جمله مباحثی است که در این اثر به چشم می‌خورد. این کتاب از این دید ارزشمند بوده که در کنار انتقال وقایع مرکز، دربردارندهٔ دیدگاه مورخی محلی دربارهٔ وقایع ملی تأسیس یک حکومت است.